

Durmuş Hocaoğlu

Bozkurt, Ergenekon, Filodoksa ve Gerçekler: IV

Yeniçağ, “Analiz”, 03 Temmuz 2006, Pazartesi., s.07
“Analiz” Sıra No: 414; 2006-076; Temmuz-02

YENİÇAĞ

Kurd'un (Böri) İslâm öncesi dönem Türk kültürünün merkezî unsurlarından biri olduğu tartışmasız bir husustur. Nitekim, Emel Esin, Türkler'de muhtelif kuşlar, arslan, bars (pars) gibi yırtıcı hayvanları “ongun” olarak kullandığına temas ederken köpek'ten söz etmemekte; Çin kaynaklarınca bir tür totem hükmünde olduğu ileri sürülen ve bu sebeple de “tös” (rûh) adı verilen bu ongunların Mîlad'dan önceki son bin yıldan beri bayrak (batrak) olarak kullanıldığını belirtmekte ve Onların, Kurt Analarının ve Atalarının hâtırasını nasıl muhâfaza ettiklerini şöyle zikretmektedir[1]: *Kök-Türk ve Batı-Türk ile Uygur kağanları da, “Böri” (kurt) ana ve atalarının hâtırası olarak, tepesinde altından bir “böri” başı bulunan bayrağı, hükümdar otağının önüne dikerlerdi. Türklerin “Bör” bayrağının da, Kagınlı “Ting-ling” ve Hunlara atf edilen Noyn-ula mezarında bulunan kalıntılara benzer, bir “tös” olduğu, sanat eserlerinden anlaşılmaktadır. “Böri” bayrağı, madenî bir kurt başı ile, ejder göğdesi şeklinde bir keçe veya deri torbanın direğe geçmesinden ibaret idi. Noyn-ula'daki kurt başına nisbeten, Kök-Türk devrindeki “Böri” başı, daha gerçekçi şekilde tasvir ediliyor ve ejder göğdesi de, gittikçe, kumaşdan bayrak hâline geliyordu. Gumilev'e göre, “Böri” ve onun moğolçası olan “Şono” adları, Kök-Türk ve Batı-Türk Kağanları sülâlesinde tekerrür etmekte idi.”*

Ancak, kurt türleri içerisinde Bozkurt'un (Gökböri) husûsî ve müstesnâ bir mevki bulunmaktadı. Kurt topluluklarında hilkaten önder olarak duran, heybetli yelesi ve geniş göğsü ile Bozkurt, belli ki kadîm Türkler indinde daha bir farklı değer taşır olmuştur.

Kurd kültü ve kültürünün eski Romalılarda ve Araplarda da efsânevî bir mevki olmasına rağmen onun, Türk millî kültü olduğunun mâlûm olduğunu belirten Abdülkadir İnan[2], Bozkurt'un merkez rolde olduğunu vurgulamakta[3] ve fakat bu tarihî efsânedeki günümüze pek fazla birşey kalmadığını eklemektedir. Bunların her ikisi de elbette doğru ve bugüne fazla birşey kalmaması da yadırgatıcı değil; İslâm kültürünün, Kurt kültürü ile uyuşması problemi, Kurt'un tedricen terkedilmesinin yol açmış olmalı. Araplarda Kurt kültürü pek de o kadar bâriz değil, ancak Romalılar başka; bu ise, muhtemeldir ki, birçok kültür unsuru gibi, yüksek bir ihtimâle Türk-soyulu olan Etrüsk'lerden intikal etmiş olmalıdır. Nitekim, nasıl ki, Eski Türklerin anası bir dişi kurt ise, Roma'nın kurucuları olan Romus ve Romulus'un anası olmasa bile ana hükmünde olanının bir dişi kurt oluşu, aradaki paralelliğin düşündürücü olduğunu göstermektedir. Abdülkadir İnan, yukarıda adı geçen makalesinde bilhassa Başkurtlar'ın Kurd ile sıkı bir bağ kurduklarını da anlatmakta ve bir Başkurt efsânesinde, Hz. Peygamber'in İslâm'ı tebliğ etmek üzere onların yurtlarına gönderdiği üç sahâbeye Ural dağlarına kadar bir bozkurtun rehberlik ettiğinin ve hak dini seçen bu kavmin bu sebeple kendilerine “Başkurt” adını verdiklerinin anlatıldığını ve Kurt'un burada Tanrı tarafından kendilerine ihsan edilmiş bir “kut” olarak kabûl edildiğini nakletmektedir[4]. Türk ve Moğol kültür etkileşmelerinin en mümtaz örneklerinden birisi de Moğolların kendilerine kurt soyunu seçmeleri olup, bunun açık bir Türk te'sîri olduğu âşikârdır; nitekim, A. İnan'ın bu makalesinde de bahsedildiği üzere, Çingiz Kağan da “Bozkurt (Gökböri) Oğlu” olarak anılmaktadır.[5] Ancak Moğollarda köpek kültürünün seçkin bir örneği olarak, tarihî Moğol

detsanlarından Altın Topçu'da Bozkurt yerine Kırmızı Köpek'in yer almış olmasına da ayrıca dikkat çekmek gerekir. [6]. Fuad Köprülü de, tâ Hunlardan beri devam edegelen Kurultay âyini yanında, muhtemelen bu âyinin bir kalıntısı olan bir Bozkurt (Gökböri) Âyini'nden söz etmektedir[7].

[1]. Emel Esin., *İslâmiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslâma Giriş.*, İst. 1978., s.93-94; [2]. Abdülkadir İnan., "Türk Rivayetlerinde Bozkurt"., *Makaleler ve İncelemeler.*, C: I., 2. baskı., TTK Yay., Ank., 1987., s.69-75; [3] A. İnan., aynı mk., s.73, pr.: 1; [4]. A. İnan., aynı mk., s.74, md.: 3, 4 [5]. A. İnan., aynı mk., s.72, pr.: 2; [6]. A. İnan., aynı mk., s.71, pr.: 1 [7]. Ord. Prof. M. Fuad Köprülü., *Edebiyat Araştırmaları.*, C: I., Ötüken Yay., 3. Basım, İst., 1989., s.101

